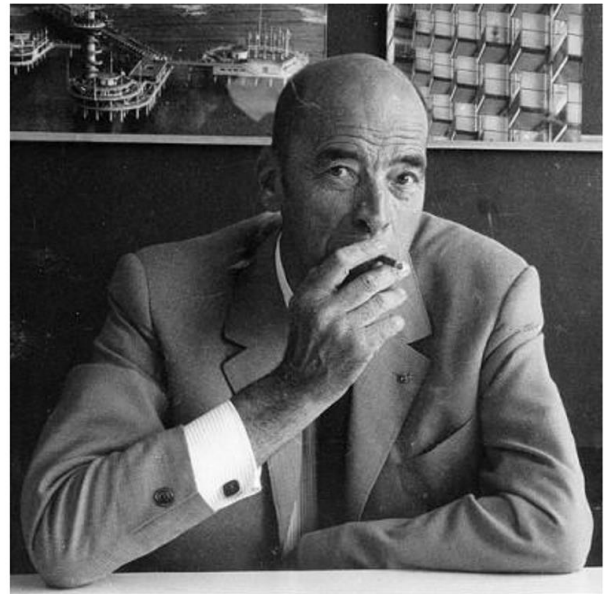

Iktinosprijs 2018

Rotterdamse
Academie
van
Bouwkunst

Juryrapport

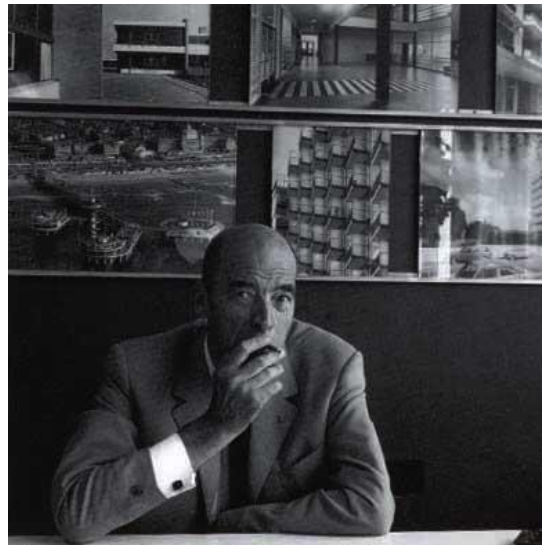
24 augustus 2018

Iktinosprijs 2018 / studiejaar 2017-2018

24 augustus 2018

De Iktinosprijs is in 1969 ingesteld door architect Huig Maaskant, medeoprichter van de Rotterdamse Academie van Bouwkunst, met het oogmerk om jaarlijks die Academiestudent te prijzen die “*door kwaliteit en karakteristiek van het studieresultaat een (culturele) bijdrage heeft geleverd aan onderwijs, onderzoek en praktijk van architectuur of stedebouw*”. Het ging Maaskant daarbij uitdrukkelijk om tussentijdse studieresultaten en dus niet om afstudeerprojecten.

Uit het studiejaar 2017-2018 is werk uit 28 van de 29 studio's voor de prijs voorgedragen. 26 van de 28 projecten gingen mee naar de prijs en zijn van 21 tot en met 30 augustus 2018 te zien op een tentoonstelling op het RDM-terrein.

Jurering

Op dinsdagochtend 21 augustus kwam de jury in Innovation Dock (naast de Academie) bijeen om het winnende project te selecteren. De jury werd geleid door de voorzitter van de Stichting Vrienden van de Academie, **Martin Aarts**, en bestond daarnaast uit de drie alumni **Ivar Branderhorst** (stedenbouwkundige, Ziegler I Branderhorst), **Froukje van de Klundert** (architect, POSAD) en **Claudia Linders** (architect, Atelier Claudia Linders, en directeur Fontys Academy of Architecture & Urbanism Tilburg) en Academiedirecteur **Chris van Langen**. Jan Duursma (architectuurhistoricus, coördinator Externe Activiteiten van de RAVB) was de secretaris van de jury.

Na een toelichting op de uitgangspunten en ontwerpgegevens van de studio's door Chris van Langen en een individuele rondgang langs de projecten door de juryleden, sprak elk jurylid zijn of haar voorkeuren uit. Dit leverde de hierna genoteerde observaties en commentaren op.

Algemene observaties

De jury is onder de indruk van de agenderende en zeer gevarieerde opgaven: maatschappelijk zonder modieus te zijn. Wel zouden meer theoretische vakthema's grotere aandacht mogen krijgen.

De overlapping van disciplines is waardevol. Zowel uit de opgaven als de resultaten blijkt dat de, ook door de Academie geambieerde, kruisbestuiving tussen architectuur en stedebouw relevant en productief is. De jury constateert dat dat ook 'voorbij' de combinatiestudio's merkbaar is.

De integratie van ontwerp, onderzoek en communicatie in de studio's blijkt eveneens waardevol en functioneert zichtbaar beter dan vorig jaar, aldus het externe jurylid dat ook vorig jaar aanwezig was; de daarmee geambieerde diepgang en gelaagdheid spreekt uit veel van de getoonde projecten. De jury is wel benieuwd hoe de studenten én de docenten over die integratie denken.

De jury heeft, enigszins in het verlengde van het voorgaande punt, grote waardering voor de wijze waarop de onderwijsprocessen inzichtelijk worden gemaakt. Voor een deel spreekt dat uit de panelen, maar met name bij de projecten die ook een boekje laten zien, wordt duidelijk hoe het (onderzoek)proces is verlopen. Tevens blijkt daaruit dat veel van de studenten in hoge mate zelfkritisch en in staat tot zelfreflectie zijn, en ook dat waardeert de jury.

De jury is aangenaam verrast door de grote diversiteit aan presentaties en gebruikte visualisaties, presentatietechnieken en -media. Studenten weten goed gebruik te maken van de vrijheid om die middelen in te zetten om het narratief van het project op te bouwen. De verbeeldingen en maquettes zijn van hoge kwaliteit. Studenten zijn zich er daarnaast steeds beter van bewust hoe je goed je verhaal vertelt.

De jury is vol lof over de doorwrochte ambachtelijkheid van veel projecten. Er is opvallend veel aandacht voor (goed) onderzoek, maar ook liefde voor het vak, en voor de toepassing van materialen en technieken.

Commentaar van de jury over specifieke plannen

Elk van de projecten kon rekenen op lof van de juryleden. Daarbij sprongen sommige projecten er specifiek uit door het complete en overtuigende onderzoek, andere door een sterk concept, en weer andere door de prachtige visualisaties of maquettes.

Wat betreft de jury waren er echter 11 plannen die – juist vanuit het specifieke perspectief van de Iktinosprijs – een nadere beschouwing verdienden, ofwel, waarover de jury (veel) uitgebreider wilde discussiëren.

Een opmerking vooraf: de korte commentaren van de jury zijn geworteld in het besef dat het allemaal goede tot zeer goede projecten zijn. Als de jury soms wat gechargeerd klinkt in haar kritiek, dan moet dat geplaatst worden in de context van dat besef.

‘Woongenootschap’ door Madelon Pluis – Architectuur

Studio ‘Het Rotterdams Woongenootschap’

Docenten: Pieter Bedaux, Joyce Verstijnen, Pinar Bozoglan, Alijd van Doorn

Plantoelichting

Er is een mismatch tussen het aanbod van appartementen in de stad en de woonwensen van gezinnen. Veel appartementen beschikken alleen over een grote leefruimte voor het gehele gezin, en kinderen spelen daar waar hun ouders bezoek ontvangen.

In de ontworpen stedelijke gezinswoning staat de keuken centraal. Hier ga je als gezin een nieuwe dag tegemoet en deel je 's avonds je nieuwe ervaringen. Het huis biedt ruimtes om samen te komen met je gasten, maar ook plekken om je terug te trekken. De keuken fungeert als ruimtelijk middel, en het koken als activiteit om sociale interactie te bevorderen.

Commentaar van de jury

Een heel compleet project en een knap ontwerp, dat bovendien heel mooi en helder wordt gepresenteerd. Er is waardering voor de uitgebreide analyse. Het centraal stellen van één specifieke ruimte is een mooie vondst, al vraagt de jury zich af of nou juist de functie van de keuken wel in alle culturen geschikt is als ruimte voor interactie.

‘Diplopie’ door Bart van der Linden – Architectuur

Studio ‘62% Paradiso’

Docenten: Caspar Frenken, Sereh Mandias, Benjamin Groothuise, Mauro Parravicini

Plantoelichting

Beeld je in: Met een biertje in je hand kijk je in Paradiso naar het optreden van je grootste held. Na behoorlijk wat alcohol wordt je draaierig en ga je misschien wel dubbelzien (diplopie). Dit ontwerp komt voort uit twee regels, uitgevoerd op de belangrijkste gevel van Paradiso: alle elementen met een rechte hoek worden tweeënzestig procent verschaald, en alle elementen met een curve of radius behouden hun afmetingen. Bij beide bewerkingen is nauwkeurig gekeken naar het oorspronkelijke ontwerp. De verdieping verschuift naar beneden ten opzichte van de bestaande situatie. De bovengelegen tussenverdieping wordt verwijderd, waardoor de spanten weer tevoorschijn komen..

Commentaar van de jury

Een sterk verbeeld en doorwrocht ontwerp. Op basis van de uitgangspunten van de studio heeft Bart een project ontwikkeld, waarin het begrip referentie een geheel nieuwe invulling krijgt.

Vertrokken wordt vanuit een ogenschijnlijk simpel uitgangspunt dat in het geval van Diplopie toch overtuigende architectuur oplevert. Daarmee overstijgt het project het niveau van een formele exercitie.

'The Smart Building' door Dirk Hovens – Architectuur

Studio 'Blockchain Speculations'

Tutors: Thijs van Spaandonk, Gert Kwekkeboom, Matthijs Ponte, Aleksander Hrib, Artur Borejszo

Plantoelichting

Het project gaat over een woongebouw dat veel weet over haar eigen processen en processen van haar gebruikers. Data van deze processen wordt opgeslagen in de database. Met zogenaamde smart contracts kan de programmering van het gebouw veranderen. Zo reageert het gebouw op patronen en wordt het interactief. Het gebouw kan bijvoorbeeld haar onderhoud regelen, huurders zoeken op internet en ook kan het reageren op gebruikers. Het 'slimme' gebouw' lijkt een eigen wil te hebben. Appartementen variëren in indeling en grootte, en als de vraag van markt en gebruikers verandert kan het gebouw met schuifwanden nieuwe appartementen maken.

Commentaar van de jury

Het project laat de complexiteit zien van de omgang van de ontwerpende disciplines met nieuwe technologieën zoals Blockchain. De intelligente benadering van het vraagstuk leidt ertoe dat de valkuil van het ontwerpen van een flexibele gebouwstructuur is vermeden en vervangen wordt door de flexibiliteit van woonarrangementen. En in meer algemene zin snijdt het voorstel een aantal prangende vraagstukken aan over de toekomstige ruimtelijke implicaties van onze technologische samenleving. Zijn we op weg naar een utopie of een dystopie? Tegelijkertijd vragen sommige juryleden zich af hoe het definitief ogende ontwerp zich verhoudt tot het op verdeling gerichte blockchain-denken en waarom de strategie niet is getest op de bestaande hoogbouw van de Bijlmer.

'The Inverse' door Fleur Verhoeff en Tom Visser – Architectuur

Studio 'Studio van Waning'

Tutors: Jan Nauta, Jules Schoonman

Plantoelichting

In this experimental studio architecture was investigated through the reproduction of a series of concrete fragments. Also, the history of the prefabricated concrete and monumental villa Van Waning (1898) was studied. Through a series of formal and material experiments a prototypical concrete prefabricated element for a new back façade was developed. Creating a new facade for a monument is a very sensitive assignment. An existing design can only be complemented and expanded, but the original can never be completed. Here, a complement was made by showing the side that no one saw before. The inverse.

Commentaar van de jury

Naast dat er waardering is voor de studio zelf, heeft de jury ook grote bewondering het uitgevoerde ontwerpend (en makend) onderzoek en voor de wijze waarop het experiment vorm is gegeven. Het gekozen thema inversie, refererend aan het werk van Rachel Whiteread en Nynke Koster, intrigeert de jury, maar men heeft echter enige moeite het werkproces te doorgronden en mist de overtuigingskracht van de vertaling van onderzoek en de materiaal-experimenten naar het resultaat voor Villa van Waning.

'Stadsstraat van de toekomst' door Jesse Wijnen – Architectuur

Studio 'Functional Ambiance'

Docenten: Jens Jorritsma, John de Groot

Plantoelichting

In dit ontwerp wordt de Jonker Fransstraat geherpositioneerd als één van de vier levensaders van de binnenstad van Rotterdam. Als levendige stadstraat is het een plek voor fietser, voetganger, auto en tram, goed bereikbaar in het stedelijk netwerk. Door slimme circulatiepatronen verandert de doorstroomstraat in een levendig en aantrekkelijk openbaar gebied, gekarakteriseerd door kriskrasverbindingen en het vermogen om toekomstige ontwikkelingen een plek te geven.

Commentaar van de jury

Een project waarover binnen de jury de standpunten behoorlijk uiteen liepen. Bij alle leden was er veel waardering voor de heldere en mooie presentatie, en voor de zorgvuldige doorwerking van het ontwerp tot aan het niveau van de straatsteen. Een deel van de jury was ook zeer te spreken over het feit dat het ontwerp niet ophield bij de herinrichting van de straat, maar bewust de grenzen van de 'functional ambiance'-methode overschreed door ook de wisselwerking te onderzoeken tussen de straatinrichting en het omringende woonprogramma. Andere juryleden plaatsten echter vraagtekens bij de rigoureuze aantasting van de heldere structuur van de oorspronkelijke stadsstraat die daar het gevolg van was.

'The Blue Metropolis' door Sem Vrooman – Stedenbouw

Studio 'Metropool Regio Rotterdam Den Haag'

Docenten: Bernadette Janssen, Martin Aarts, Rinske Brand

Plantoelichting

Hoe zet je een gebied als de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag opnieuw op de kaart en waar blinkt de regio in uit? The Blue Metropolis is een showcase voor de deltastad van de toekomst. Hier worden vernieuwende oplossingen die watermanagement, ruimtelijke ordening en natuurontwikkeling met elkaar combineren op grote schaal doorgevoerd en getest. Water vormt geen gevaar maar is de belangrijkste waarde. De regio wordt exemplarisch voor het leven in een deltastad, en toont de rest van de wereld hoe alle kansen van de delta worden benut.

Commentaar van de jury

Het project vormt een uitstekend vertrekpunt voor een nieuwe dialoog over de toekomst van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. De keuze voor een heldere en trefzekere identiteit als 'blauwe metropool' levert een krachtig beeld op (in de vorm van een prachtige kaart) en wijst vooruit naar een zeer voorstelbare, mogelijke toekomst voor het gebied. Het, voor een kwartaalstudio, zeer krachtige project toont overtuigend aan dat er enorme ingrepen noodzakelijk zijn om de metropoolregio daadwerkelijk tot de beoogde showcase te maken. Wel waren er vragen over de veelheid en wellicht iets te grote diversiteit van de, niet altijd even duidelijk genoteerde, ingrepen.

'Metaxis' door Rik Blank – Architectuur

Kwartaalstudio 'Integraliteit en Constructie'

Docenten: Jeroen ter Haar, Birgitte Louise Hansen

Plantoelichting

Gevangen tussen eeuwigheid en tijdelijkheid, constante en verval, singulariteit en multipliciteit, ratio en emotie: de dans tussen Apollo en Dionysus geeft vorm aan de menselijke staat van zijn. Het slingeruurwerk van de geest van de tijd, gedreven door zelfkritiek, laat architectuur bewegen tussen abstracte 'pure' vormen in een samengestelde collage enerzijds, en anderzijds een holistisch systeem van stromingen. De huidige metamoderne periode is een prachtige tijd voor architectuur; een tijd van het opnieuw uitnodigen van Dionysus om deel te nemen aan de dans en om door een ethischesthetisch raamwerk te klimmen en een absolute vrijheid te vieren in het veld van bewustzijn. Dit is de Metaxis.

Commentaar van de jury

Een project dat juryleden blij stemt. Enerzijds vanwege het onderzoek, dat overtuigend laat zien hoe onze tijd zich voegt in de grote geschiedenis. Anderzijds, in ieder geval voor een deel van de jury, vanwege het ontwerp zelf. Het ontwerp en de visuele presentatie als geheel kunnen echter niet volledig overtuigen, zeker waar het gaat over de integratie van de constructie in de architectuur. Echter, als je beseft dat het een eerstejaars student én een kwartaalstudio betreft, is het een zeer knap en veelbelovend project.

Derde ronde

Ondanks de grote waardering voor de hiervoor genoemde plannen staken vier plannen er volgens de jury bovenuit: plannen die de jury dwongen elkaar nog verdergaand te ondervragen en nog dieper in de ogen te kijken.

‘Industrieel erfgoed als basis voor stedelijke ontwikkeling’ door Chiel Lansink – Stedenbouw

Studio ‘Groot en Gezond Utrecht’

Docenten: Franz Ziegler, Ivar Branderhorst, Stefan Gall, Arie Lengkeek

Plantoelichting

Hoe kan Utrecht blijven groeien en toch een gezonde stad worden? De binnenstad weet zich goed aan te passen. In de schil er omheen lukt dit minder goed. Langs het Merwedekanaal ligt een zone met industrieel erfgoed die zijn oorspronkelijke functie grotendeels verloren heeft, maar wel veel ruimtelijke kwaliteiten heeft. Het erfgoed vormt de drager voor een nieuwe verbinding op verschillende schaalniveaus: de grote rivieren en de Vecht, Utrecht en Leidsche Rijn, en het kanaal en de stadswijken. De nieuwe verbindingszone opent dit deel van de stad, en biedt Utrecht zo de kans om gezond verder te groeien.

Commentaar van de jury

Binnen de complexe opgave is een specifieke én productieve manier gevonden om de groei door inbreiding van Utrecht groots aan te pakken. De zorgvuldige inventarisatie van het industrieel erfgoed, de inzet ervan als drager voor de huisvesting van nieuwe, kleinschalige vormen van economie én voor een strategie op verschillende schaalniveaus, waarin een compleet palet aan relevante aspecten wordt geadresseerd, alsmede de slimme vertaling in een gefaseerde ontwikkeling hebben geleid tot een overtuigend, gedegen en gedetailleerd uitgewerkt ontwerp voor een zeer complexe opgave. De visuele presentatie had een stuk krachtiger en gedurfter gemogen; dat zou de relevantie van de strategie beter inzichtelijk maken en de kijker kunnen verleiden.

‘Pleidooi voor het groots experimenteren’ door Umut Türkmen & Hidde van der Grind – Architectuur & Stedenbouw / Stedenbouw

Studio ‘Stemmen van de Peperklip’

Docenten: Tim Devos, Willemijn Lofvers, Saskia Naafs

Plantoelichting

Umut en Hidde verbleven vijf maanden in de Peperklip. Een ‘pleidooi voor het groots experimenteren’ is het resultaat, een pleidooi om wonen in de stad betaalbaar te houden voor iedereen. Want betaalbare huisvesting in de stad staat onder druk. De Peperklip, het icoon voor betaalbare huisvesting, draagt in het pleidooi op narratieve wijze een boodschap uit naar de grotere maatschappelijke context. In vijf speerpunten wordt gemotiveerd waarom we groots moeten experimenteren. Het pleidooi moet experts aan tafel krijgen in de ontwikkeling van alternatieve modellen voor betaalbare huisvesting in Nederland. Dat is niet eenvoudig, het vraagt namelijk om een mentaliteitsverandering op alle schaalniveaus in onze samenleving.

Commentaar van de jury

De studio nodigde de deelnemers uit te verkennen hoe het vak stedenbouw is opgeschoven en waar de actuele opgaven voor het vak liggen. Het project gaat op ingetogen, maar tegelijkertijd krachtige en overtuigende wijze op die uitnodiging in. Enerzijds onderzoekt het, mede met behulp van het ontwerpvakmanschap, op uitbundige wijze waar een activistische bottom-up benadering toe kan leiden. Anderzijds durft het project het aan dat onderzoek ‘op te schalen’ naar een pleidooi voor een handelingsperspectief voor betaalbaar wonen in de stad aan de hand van vijf overtuigende en trefzekere speerpunten, waarbij de relatie tussen de actualiteit en de geschiedenis en context van Weebers’ Peperklip zeer goed navolgbaar is. Het onderzoek straalt veel enthousiasme uit, toont het belang van samenwerking aan en is helder gepresenteerd. Daardoor is niet alleen de kwaliteit van het onderzoek zelf zichtbaar, maar wordt ook duidelijk dat het een verdiepende bijdrage weet te leveren aan het door het lectoraat FUR ontwikkelde onderzoeksmodel.

Het is voor de jury wel de vraag wat precies de rol van het ontwerp is in dit onderzoeksproject. De presentatie meldt daar wel iets over, bijvoorbeeld als het gaat om de moedige keuze om het ontwerp als concreet eindproduct te laten vallen ten gunste van een manifest. Een deel van de jury vindt het echter toch een gemiste kans dat het pleidooi niet is vertaald in een ontwerp voor een mogelijke toekomst van het betaalbaar wonen in de stad.

‘Verboden Fruit’ door Dave van Toor – Architectuur

Studio ‘Ritueel als Stadsstructuur’

Docenten: Marius Grootveld, Elsbeth Ronner, Florian Fischer

Plantoelichting

Het hart van onze Europese democratie bevindt zich in Quartier de l'Europe, Bruxelles. Achter de ontelbare, anonieme kantoorgevels schuilen de meest prestigieuze instellingen van onze unie. De vraag is of een anoniem generiek kantoor ook van grotere betekenis kan zijn binnen een stad als Brussel of zelfs voor onze unie? Forbiden Fruits is een voorstel voor het Directoraatgeneraal Belastingen en douaneunie (TAXUD), waarvan de gevel niet langer enkel uit een generiek patroon zal bestaan, maar wordt ingezet als een voor publiek toegankelijke verticale lobby, waar volk en politiek zich mengt. Tegelijkertijd staan het gebouw en het bijbehorende ritueel, symbool voor één van de grootste bedreigingen van onze unie: de Oerzonde.

Commentaar van de jury

Een project van een eerstejaars student waar de jury lang over heeft gediscussieerd. De prikkelende, intrigerende en visueel overtuigende presentatie overdonderde de jury en bleef de aandacht naar zich toe trekken. De eveneens aanwezige projectdocumentatie maakte duidelijk dat het gepresenteerde 'statement in beelden' geworteld is in een gedegen onderzoek, waaruit trefzekere conclusies zijn getrokken. De keuze voor de omgang met de door de douane onderschepte smokkelwaar, zowel in de voor de publiek toegankelijke verticale lobby als in het die waar vernietigende ritueel, waarmee op scherpe wijze de hebzucht, ofwel, de oerzonde van het consumentisme, wordt geadresseerd, leidt tot een project dat het denkbaar maakt dat mensen blij en trots kunnen worden van de EU. Het blijkt mogelijk om Europa doorheen de architectuur te vieren. Het met de beelden opgebouwde krachtige verhaal neigt echter ook naar een vorm van spektakel-architectuur, die het zicht ontnemt op de negatieve aspecten van Europa die juist door de Douane Unie mogelijk gemaakt worden. En daarmee ontnemt de ontwerper zichzelf de kans om Fort Europa architectonisch te problematiseren en echt krachtig te positioneren.

'The making of' door Karel van Zanten – Architectuur

Studio 'The making of'

Docenten: Ard de Vries, Kaita Shinagawa

Plantoelichting

De opgave was het ontwerpen van een peristilium in een prachtig Japans bos vol kaars rechte stammen, waar het altijd donker is. Het gebouw staat op een open plek, waar het licht het gebouw beschijnt. Het is vormgegeven als een geheimzinnig object dat zich pas op het laatste moment prijsgeeft. Het gebouw is ellipsvormig, en opgebouwd uit diepzwart cederhout. Het licht komt van hoog, ver van boven, achtergrondgeluiden vervagen door de hoogte van het gebouw. Verfijnde details zoals messing elementen in de prachtige houtverbindingen vestigen de aandacht op cruciale verbindingen in het gebouw. De ervaring van het gebouw doet de bezoeker terugverlangen naar de plek...

Commentaar van de jury

Het project, opnieuw van een eerstejaars student en het resultaat van een kwartaalstudio, treft de jury diep in het hart. Het is zó mooi, dat één van de juryleden verzucht: "Als ik dit in een museum tegen zou komen, zou ik er zonder moeite een half uur bij gaan zitten, me erin verdiepen en ervan genieten." Het poëtische, inspirerende en prachtig gemaakte project is een compleet ontwerp, dat op alle schaalniveaus overtuigend gepresenteerd is. De uitwerking verradt niet alleen een grote liefde voor het vak, maar ook het vermogen om meerdere media zeer effectief in te zetten, van de maquette tot de houtskooltekeningen, juist door dicht bij jezelf als ontwerper te blijven. Het project laat zodoende op allerlei manieren de meerwaarde van het architectonisch vakmanschap zien.

En de winnaar van de IKTINOSPRIJS 2018 is ...

Ditmaal geen 'winnaar van de Iktinosprijs 2018', maar twee winnaars:

Umut Türkmen & Hidde van der Grind

met hun:

'Pleidooi voor het groots experimenteren'